

García Soto, Xosé Ramón: *Érase unha vez un neno... Estudio da evolución da linguaxe en nenos galego-falantes*, Santiago de Compostela, Edicións Sotelo Blanco, 1996, 212 p.

O traballo realizado por Xosé Ramón García Soto, baseado en gran parte no texto da súa tese de doutoramento, foi merecente do II Premio Vicente Risco de Antropoloxía e Ciencias Sociais. Pero se esto non é de abondo para albisca-lo seu interese, convén dicir que é a primeira monografía publicada que versa sobre dun aspecto da adquisición da linguaxe por nenos galego falantes. É certo que anteriormente (ou contemporaneamente) á saída á luz de *Érase unha vez un neno...* xa se tiñan publicado outros traballos que achegan datos sobre determinados aspectos da adquisición e desenvolvemento da linguaxe en nenos galegos (Rodríguez-Trelles, 1993; García Soto, 1994; García Soto e Pérez Pereira, 1996; Forján, García e Pérez Pereira, 1995, 1996; López Romalde, 1996; Pérez Pereira, Forján e García, 1996; Pérez Pereira e Rodríguez-Trelles, 1996), pero ningún deles da extensión e sistematicidade do presente libro.

A investigación realizada por García Soto está en sintonía con outras realizadas noutras linguas empregando unha metodoloxía común: o uso dun conto sen texto a partir do cal os nenos deben facer un relato. Precisamente por iso o impulsor máximo destas investigacións, o profesor da Universidade de Berkeley Dan I. Slobin, prologa a obra.

En sentido estricto, o libro comentado non pretende unha exposición sistemática da adquisición da linguaxe nos nenos galego-falantes, obxectivo por outra banda que semella no momento actual moi ambicioso, senón que restrinxe o seu interese á adquisición e desenvolvemento da cohesión nos relatos infantís.

A obra de García Soto está dividida en dúas partes. Na primeira o autor trata o tema da cohesión nas narracións de nenos galego-falantes, en diferentes capítulos. Na segunda parte ofrece o corpus narrativo, é dicir, as narracións realizadas polos nenos e adultos estudados, e sobre das que realizou o seu estudio.

No primeiro capítulo da primeira parte o autor fai unha clara e motivante introducción á análise da cohesión, na cal é quen de presentar un tema complicado e abstruso dun xeito ameno, e con múltiples exemplos non unicamente extraídos das narracións dos nenos, senón tamén de autores literarios galegos. Nel, fai unha exposición do sistema que utilizará para analiza-las narracións do conto realizadas polos nenos e adultos que el estudiou, e que non é outro que o de Halliday e Hasan (1976), que García Soto adaptou ó galego. As relacións de cohesión por referencia, substitución, elipse, conxunción e cohesión lexical son así repasadas no capítulo, indicando os

elementos lingüísticos que permiten a súa expresión no galego. Esta parte, en si mesma, xa ofrece un interese grande a quen estea interesado no estudio da lingua, pola sistematización e rigurosa adaptación do sistema de Halliday e Hasan, responsables da elaboración da que, probablemente, é a máis completa análise da cohesión.

¿Pero qué se entende por cohesión, e porque é relevante o seu estudio? A cohesión refírese “ás relacións semánticas no interior dun texto; cada vez que a interpretación dun elemento depende doutro elemento do texto, aparece cohesión”. Pero a cohesión trascende os límites da oración, dando ó texto unha unidade semántica. Evidentemente, a capacidade para relatar é algo ben valorado no mundo actual, e que mesmo está relacionado co éxito escolar. Saber cómo progresa esa capacidade ten unha evidente relevancia para os educadores.

Despois dun segundo capítulo no que repasa algúns estudos realizados sobre a cohesión noutras linguas e extrae as ideas esenciais, García Soto expón no capítulo terceiro os obxectivos, hipóteses e metodoloxía do seu traballo. A súa investigación realizouse sobre os relatos recollidos en 84 suxeitos, dos cales 14 eran adultos e 70 nenos entre 4 e 12 anos de idade. Había 5 grupos, de 14 nenos cada un, das idades seguintes: 4, 5, 7, 9 e 11 anos. Os nenos procedían das provincias de Lugo e A Coruña.

Nos capítulos cuarto e quinto o autor presenta os resultados das súas análises, e as conclusións ás que chega.

Ainda que non é este o lugar para facer unha escolma dos seus interesantes achados, si que parecen indica-la existencia de tres fases na evolución dos relatos:

a) Na primeira, propia dos 4 e 5 anos, os nenos fan narracións que son controladas por estímulos externos á linguaxe que aparecen nas láminas, polo que aparece un uso abundante de pronomes, adxectivos demostrativos e adverbios de lugar cunha función clara de sinalamento do referente extralingüístico ou referencia deíctica. É dicir, os nenos fan referencia ó que ven nos debuxos, pero sen aínda ser quen de realizaren un relato no que uns elementos do texto remitan a outros (referencia intralingüística). Por outra banda, non se aprecian indicios da existencia dunha representación xerarquizada dos elementos léxicos (termos supraordenados, subordinados, sinónimos...), pois os nenos repiten a mesma palabra ó longo do relato, sen variacións.

b) Na segunda, característica dos nenos de 7, 9 e 11 anos, existe unha organización das láminas en episodios cun protagonista principal marcado sen flexibilidade. Eso fai que exista un descenso do uso da referencia deíctica e un aumento importante do uso cohesivo dos adverbios de lugar (referencia anafórica), especialmente. Aparece, ademais o uso da sinonimia, e non xa a mera repetición do mesmo nome. Os nenos destas idades parecen estar especialmente preocupados pola organización sintáctica das oracións á hora de describi-lo conto, o que dá lugar a oracións multiclausais con subordinación. Nesta fase, segundo García Soto, prima un control interno (lingüístico) das narracións, fronte ó control externo propio dos nenos máis pequenos.

Finalmente, os adultos usan unha forma misturada de control interno e externo. Os suxeitos organizan os episodios en narracións cohesionadas,

empregando cohesivamente pronomes, adxectivos demostrativos e adverbios de lugar, xunto con usos deícticos.

Na segunda parte do libro, García Soto nos presenta os relatos que recolleron nos 84 suxeitos que estudiou. Con esto o autor fornece un corpus lingüístico de gran valor para que poida ser estudiado por outros investigadores, mesmo con obxectivos e intereses diferentes.

O libro de García Soto é o sinal máis evidente dun movemento para o estudo da adquisición da linguaxe nos nenos galego-falantes que comezou hai xa varios anos, e que ten en *Era unha vez un neno...* o que, hoxe por hoxe, constitúe o seu resultado máis sobranceiro.

Referencias

- Forján, M. T.; García, S. e Pérez Pereira, M. (1995): “Análise do primeiro léxico producido por nenos galegos”. *Cadernos de Lingua* 12, 83-102.
- (1996): “Un estudio longitudinal sobre las formas de posesión en monolingües y bilingües gallegos”, en Pérez Pereira, M. (ed.): *Estudios sobre la adquisición del castellano, catalán, euskera y gallego*. Santiago: Publicacións da Universidade de Santiago, 1996, pp. 485-502.
- García Soto, X. R. e Pérez Pereira, M. (1996): “Evolución de algunas formas de cohesión en las narraciones de niños gallegos”, en Pérez Pereira, M. (ed.): *Estudios sobre la adquisición del castellano, catalán, euskera y gallego*. Santiago: Publicacións da Universidade de Santiago, 1996, pp. 367-377.
- Halliday, M. A. K. e Hasan, R. (1976): *Cohesion in English*. London: Longman.
- López Romalde, M. A. (1996): “Características da evolución do léxico dunha nena bilingüe galego-castelán”, *Cadernos de Lingua* 13, 115-132.
- Pérez Pereira, M.; Forján, M. T. e García, S. (1996): “Comparanza da adquisición das formas de posesión do galego e o castelán en nenos bilingües”, *Cadernos de Lingua* 14, 21-38.
- Pérez Pereira, M. e Rodríguez-Trelles, A. (1996): “Evolución de las funciones de los tiempos verbales en los relatos de niños gallegos”, en Pérez Pereira, M. (ed.): *Estudios sobre la adquisición del castellano, catalán, euskera y gallego*. Santiago: Publicacións da Universidade de Santiago, 1996, pp. 379-392.
- Rodríguez-Trelles, A. (1993): “Adquisición das narracións nos nenos”, *Cadernos de Lingua* 7, 113-125.

MIGUEL PÉREZ PEREIRA